

Herder despre limba și literatura națională

Cu mult zel, vrednic de lauda și admirația noastră a tuturor, care ne interesăm de viitorul cultural al țării noastre, își urmărește «Viața Românească» idealul exprimat în cuvintul «Cătră cetitori» din No. 1, vol. I, prin alit de mult cuprinzătorul «Poporanism», motivat de convingerea că „un popor nu-și poate justifica dreptul la existență distinctă în sinul popoarelor civilizate, decit dacă poate contribui cu ceva la cultura universală, *«dându-i nota specifică a geniului său»*.

S'au scris multe pentru și contra direcției poporaniste, ce se caută a se da literaturii noastre naționale. O nouă lămurire a acestei chestiuni, referindu-ne la discuțiile ce s'au urmat în Germania, în secolul al 18-lea, între îndrumătorii literaturii germane naționale, nu va fi de prisos și, în tot cazul, dacă ea nu va fi ultimul cuvint, va aduce totuși în discuție nouă și importante puncte de sprijin.

O luptă la fel cu lupta ce se dă la noi, pentru a ne crea o limbă și literatură națională independentă, românească, s'a dat pe o scară și mai întinsă în Germania, în secolul al 18-lea. Pedantismul clasic și influența nefastă a literaturii franceze încătușase cu totul limba și literatura germană. Clasicistii se închinau orbește innaintea oricărei interpretări sau imitari seci a operelor greco-latine, iar «franzuziții» — Herder îi numește «französirte Gecken» — căutau să mențină literatura germană și mai departe sub dominațiunea bogatei literaturi franceze. Și erau puternici și unii și alții: pe clasicisti îi susținea tradiția, pe franțuziți moda și lipsa de patriotism a maselor poporului german.

În astfel de împrejurări se începe în Germania, în secolul al 18-lea, lupta în privra pedantismului clasic și în contra influenței franceze; se începe lupta pentru a se crea un nou drum, drumul care a făcut posibil mersul maestos al lui Goethe și Schiller, spre culmea la care a putut ajunge vreodată o literatură.

Lupta ar fi rămas multă vreme nedecisă, și cine poate ști, ce cale ar fi apucat literatura germană, dacă nu intervenea Herder cu toată vigoarea geniului său. Și pe clasicisti și pe

franzuziți îi zdruncinaseră, ce e drept, din temelie, critica nemiloasă a lui Lessing; acela însă care a dat direcția adevărată, acela care a deschis drumul pe care trebuie să-l meargă literatura germană și pe care trebuie să-l meargă orice literatură, dacă vrea să însemneze ceva între literaturile universale, a fost naționalistul-poporanist *Johann Gottfried Herder* (25 August 1744—18 Decembre 1803).

Ca student la universitatea din Königsberg, avea să facă și pe profesorul de partea literară în Collegium Fridericianum, unde fusese primit intern. De ce spirit era animat tinărul profesor față de locul pe care trebuia să-l ocupe în învățămînt limba maternă, se poate vedea lămurit dintr'un discurs al său rostit la 1764, în care caută să stabilească «ce anume parte din sirguința noastră trebuie să o întrebuițăm pentru învățarea limbii materne, și, ce parte pentru învățarea limbilor străine». În acest discurs, ținut de Herder la vîrsta de 20 ani, se găsește simburile a tot ce a gîndit și scris el mai tîrziu asupra raportului dintre limbă și gîndire și dintre limbă și literatură. Învățarea limbilor străine nu trebuie să se facă în dauna limbii materne, care, oricît de barbară ar fi, este de preferat unei latine pedante. Timpului său nu-i mai este permis să fie un simplu imitator al lui Virgil și Horaț, nici să se închine orbș dominațiunii limbii latine. Învățătorul, care cunoaște pînă în cele mai mici amănunte poeți ca Anacreon, Lucreț, etc., iar de poeții moderni ai patriei sale habar n'are, este pur și simplu ridicul. Trebuie să învățăm limbi și literaturi străine pentru a cîștiga nouă cunoștinți, pentru a ne îmbogăți sufletul, ca apoi astfel pregătiți să ne îmbogățim, să ne cultivăm limba și literatura națională.

În astfel de dispoziții sufletești pentru limba și literatura națională l'a găsit contactul cu Hamann, un suflet înrudit cu al său și animat de aceleași vederi și aspirațiuni, care au fost firul conducător în toată activitatea lui Herder.

În primul tratat din «*Kreuzzüge eines Philologen*» zice Hamann: «*Tărîmul unei limbi se întinde dela silabisire pînă la operele de artă ale poeziei și ale celei mai subtile filosofii ale gustului și ale artei*», iar în «*Aesthetica in nuce*» din aceleași *Kreuzzüge*: «*Poezia este limba maternă a neamului omnesc*».

Amîndouă aceste teze ale lui Hamann le-a unit Herder în una mai precisă și mai cuprinzătoare: «*Der Genius der Sprache ist auch der Genius von der Literatur einer Nation*». — «*Geniul limbii unei națiuni este și geniul literaturii sale*», — trăgînd din ea toate consecințele relative la raportul dintre literatura și limba unui popor.

În prima colecție de «*Fragmente*» pune Herder și desvoltă teza că *limba este o mare și însemnată parte a oricărei literaturi, este baza ei*: «*Limba este un instrument al științelor, și o parte din ele; cine scrie despre literatura unei țări, nu poate*

lăsa necercetată limba ei. Un popor, care să fi avut poeți mari fără să fi avut și o limbă poetică, care să fi avut buni prozatori fără o limbă mlădioasă, mari filosofi fără o limbă exactă, este o absurditate... *Geniul limbii unei națiuni este prin urmare și geniul literaturii sale*“.

Legătura dintre limbă și literatură este așa de strins unită, încît după cum una ajută formarea celealalte, tot așa, fiecare la rîndul ei ne dă posibilitatea de a cunoaște pe deplin pe cea de a doua, căci dezvoltarea lor merge cu pași aproape egali, una pe alta se ajută și una pe alta se explică.

Și dezvoltarea limbii, ca și dezvoltarea literaturii unui popor, trece cu necesitate prin diferite perioade, perioade de care este legată, condiționată, și de care se resimte cu necesitate dezvoltarea literaturii.

În «Von den Lebensaltern einer Sprache», găsește Herder că orice limbă trece prin patru perioade, urmînd în dezvoltarea sa drumul firesc pe care îl merge întregul neam omenesc, însăși lumea neînsuflețită, fiecare familie: «dela rău la bun, delă bun la foarte bun, delă foarte bun la mai puțin bun, și în sfîrșit la rău».

Prima perioadă a unei limbi este *perioada copilăriei sale*, limba afectului și ca atare, zăea poate fi considerată ca limbă și prin urmare de puțină importanță pentru studiul nostru.

A doua perioadă este *perioada juvenilă*, în care termenii abstracți poartă nume concrete și de aceea în această perioadă se vorbește în icoane și metafore. «Și această perioadă juvenilă a limbii era numai poetică: în viața de toate zilele cîntau cu toții și poetul se avînta numai mai sus, dînd cîntecului său un ritm ales anume pentru ureche; limba era bogată în termeni concreți și în figuri îndrăznețe; ea era încă expresiunea pasiunii și neîncătușată în topica ei; fraza se desfășura la largul ei.—Iată! aceasta este limba poetică, aceasta fraza poetică. Cea mai frumoasă floare a acestei epoci erau poezii; acumă cîntau aezii și rapsozii; de oarece încă nu existau scriitori, eternizau ei faptele memorabile prin cîntece; prin cîntece instruiau ei și în cîntece se cuprîndeau luptele și victoriile, fabulele și dictoanele morale, legile și mitologia poporului».

Urmează *perioada virilă*, în care poezia devine artă și se dezvoltă proza. «O limbă în perioada ei virilă nu mai este propriu zis poezie, ci proză frumoasă. Orișice suîș are și coborîș, și dacă admitem într'o limbă un punct culminant poetic, după trecerea acestuia, poezia trebuie să decadă. Cu cît ea devine mai mult artă, cu atît se îndepărtează mai mult delă natură. Cu cît moravurile devin mai regulate și mai ordonate, cu cît mai puțin se lasă lumea a fi tirîită de pasiuni, cu atît poezia pierde din tărîm. Cu cît fraza devine mai artificială, cu cît se înlătură mai mult inversiunile, cu cît se introduc mai multe cuvinte abstracte, cu cît o limbă se înșurubează în mai multe reguli,—cu atît ea se perfecționează, însă în acelaș timp și în acelaș măsură, pierde adevărata poezie».

Infine *perioada senilă*, perioada filosofică a limbii, în care nu mai poate fi vorba de frumuseță, ci numai de corectitudine, care să asigure exprimarea exactă a tuturor finețelor unei gândiri meșteșugite.

Dintre toate aceste perioade, perioada virilă, perioada prozei frumoase, este cea mai favorabilă pentru dezvoltarea unei literaturi, căci ea cuprinde elemente și din perioada poetică, și din cea filosofică. Și tocmai în această perioadă favorabilă se găsea limba germană din timpul lui Herder, o situație minunată, căci cuprindea tot ce trebuie unei literaturi în formațiune spre a se putea dezvolta și în poezie și în proză. Limba germană prin *idiotismele, sinonimele și inversiunile* sale nu s'a smuls încă cu totul din perioada poetică a limbii. „*Idiotismele* sînt frumuseți patronimice și se pot asemăna cu maslinii sfinți, care încunjurau Academia din Atena și erau consacrați Minervei. Roadă lor nu putea ieși din Atica, avînd să serve numai ca răsplată pentru învingătorii dela sărbările panateniene. Și cînd odată Lacademonienii devastară totul, zeița protectoare n'a permis ca acești barbari străini să pingărească această pădure sfîntă. Tot așa sînt și idiotismele, frumuseți pe care nici un vecin nu ni le poate sustrage prin traduceri și care sînt consacrate patroanei limbii noastre: frumuseți întretășute în geniul limbii, pe care le nimicești dacă le scoți din locul lor”. — *Sinonimele*, care au jucat așa de însemnat rol în poezia orientală și în genere în poezia veche, ș-au pierdut mult din lărim după legea de dezvoltare a limbilor, și aceasta în dauna bogăției și a puterii lor poetice. Cele care au mai rămas însă în limba germană, în perioada în care se găsea limba germană, sînt de neprețuit. „Are tot dreptul să se infurie poetul, dacă-i iai sinonimele, căci el trăește din prisos.—Și dacă le-ai fixa? Cu toate că nu se poate, să admitem că ai putea: în acest caz ar dispărea proza și poezia frumoasă; totul s'ar preface într'o cunună de cuvinte artificiale socotite cu îngrijire”. — Acelaș lucru și cu *inversiunile*, în care limba germană este și era încă destul de bogată, și de care avantaj literatura germană poate face un foarte bogat uz. „Cu cit formarea unei limbi s'a efectuat pe o scară mai întinsă prin intervenția gramaticilor și a filosofilor, cu atît mai grele cătușe poartă ea: cu cit este mai aproape de starea ei primitivă, cu atît va fi mai liberă. Cu cit are mai multă viață, cu atît va avea și mai multe inversiuni; și cu cit va fi fost redusă mai mult la o limbă scrisă, cu atît va avea mai puține”.
Ce concluzii se pot trage și ce concluzii a tras Herder din acest studiu asupra însușirilor unei limbi în diferitele perioade ale dezvoltării sale, se poate ușor ghici.

Rezultă în primul loc o greutate aproape de neînvins de a traduce operele Orientalilor și acea parte din literatura clasică, care s'a născut în perioada juvenilă, în perioada poetică a limbii, de oarece limba germană a ieșit de mult din perioada poetică. Nici limbă, nici vers nu mai pot fi aceleași: ceea ce la

unii este natural, la ceșialalți ajunge artificial. Hexametrul, versul natural al poeziei antice, se vede numaidecît cît de puțin propriu este limbii germane, pentru care naturale sînt versurile iambice și trochaice. Și dacă traducерile rămîn cu necesitate sub original, cu cît mai imposibile sînt imitățile!

Pe de altă parte însă, rezultă din analiza făcută de Herder, o superioritate a limbii germane față de limba franceză, care se găsește în perioada filozofică. Limba germană, cu multele sale inversiuni, este o limbă „behaglich“, adică un instrument maleabil, ușor de mînuit, și pentru poet și pentru prozator și pentru filosof. Ar fi prin urmare o nouă absurditate și o pagubă reală pentru literatura germană, precum și pentru literatura universală, dacă poeții germani, dacă prozatorii, dacă filosofii germani, în loc să caute să-și creeze cu această limbă „behaglich“ o literatură, care să corespundă acestei limbi, s'ar întrece în a măimutări limba și literatura franceză.

Această limbă cu atîtea calități proprii, trebuie cultivată fără să i se atingă geniul, spiritul ei; trebuie liberată de influențe streine, trebuie făcută stăpînă la ea acasă, dindu-i în acelaș timp forma și vigoarea sa primitivă.

Cum trebuie procedat și ce urmări bune pentru literatură se pot obține, ne spune Herder în diferite capitole ale fragmentelor sale.

În a treia colecție de fragmente, se ocupă între altele de liberarea limbii germane de sub seculara dominațiune a limbii latine. Limba germană a avut să sufere mult de influența latină și franceză și rezultatul a fost introducerea în limba germană a o sumă de latinisme și franțuzisme, fie lexice, fie sintactice, schimbîndu-i aproape fizionomia, denaturînd-o. Și aci, ca și în literatură, cauza principală a acestei rele stări, în care a ajuns limba germană, trebuie căutată în spiritul de imitație al rătăciților. Analizînd această stare a limbii germane, întocmai după cum analizase literatura de imitare—analiză, pe care vom trata-o cînd ne vom ocupa de literatură,— în care ajunsese la concluzia că poeții trebuie să caute să devie „*Nachahmer ihrer selbst—imitatorii lor proprii*—“, ajunge și aci la concluzia, că limba, care va avea să serve de bază unei literaturi naționale, trebuie să revie „*zum Urbilde ihrer selbst—la forma sa primitivă, la prototipul său*“. Pentru aceasta aceia, care vor să facă ca limba germană să revie la forma sa primitivă, n'au decît să se adreseze limbii poporane și limbii vechi germane, limbii lui Luther, lui Opitz și Lohenstein, și vor găsi tot ce le va trebui pentru a-i reda forma și vigoarea primitivă.

Cultura sufletelor tinere trebuie să se facă în limba maternă, căci pedantismul educațiunii latinești împiedecă dezvoltarea tinerilor și nu poate crește decît niște sarbei imitatori, niște umbre de poeți, niște caricaturi. Plecînd dela legătura dintre gîndire și cuvînt, trage, pentru poeți, concluzii de cea mai mare însemnătate. Numai o limbă o putem stăpîni în

perfectie și aceasta nu poate fi alta decât limba maternă. În aceasta ni s'au întipărit încă din copilărie, în sufletul nostru, întreaga lume din afară cu variatele sale obiecte și tablouri, cel mai mare tezaur al unui poet. În această limbă va putea el prin urmare gândi și va putea exprima cu ușurință gândirile sale, în ea va găsi bogăția de tablouri și culori, atât de indispensabile ori-cărui poet. „Ea întrece, ca și patria, în farmec, pe toate celelalte limbi în ochii aceluia, pe care l'a purtat și alăptat la sânul său, și l'a crescut cu mîna sa, care acuma îi este bucuria celor mai frumoși ani și va avea să-i fie speranța și onoarea bătrîneții“. Și această limbă datorită sintem să o îngrijim, să o cultivăm și să o îmbogățim, căci „nu pentru a-mi uita limba mea, învăț limbi străine; nu pentru a-mi schimba obiceiurile, provenite din educația mea, mă duc să văd popoare străine; nu pentru a-mi pierde dreptul de cetățean al patriei mele, mă naturalizez într'o altă țară, căci în acest caz aș pierde mai mult decât aș câștiga. Mă duc numai prin grădini străine pentru a culege flori pentru limba mea, ca pentru mireasa modulului meu de a gândi: văd și observ obiceiuri străine pentru a le putea aduce primos geniului patriei mele pe ale mele, ca pe niște fructe coapte la lumina și căldura unui soare străin“.

O urmare firească a acestor împrejurări este, că neputînd poseda decît o singură limbă în perfecție, limba maternă, scriitorul adevărat original nu poate fi decît autor național. Orice autor național trebuie să rămînă credincios țării sale naționale, căci „aci își poate planta el cuvintele viguroase și pline de înțeles, deoarece cunoaște țara; aci poate culege flori, de oarece pămîntul e al său; aci poate el săpa cit de adînc spre a căuta aur, poate înălța munți și abate riuri, deoarece e stăpîn. Adevăratul umor nu se poate exprima decît în limba maternă și nu mi-e rușine să mărturisesc, că nu cred, ca în viața mea să pot ajunge să posed în perfecție mai mult de o singură limbă“.

Prin urmare pe o singură limbă poți conta ca poet: pe limba maternă, limba națională. Acestei limbi să i se facă posibilă dezvoltarea sa firească, și dacă în decursul timpului, din cauza prea puternicelor influențe străine, a fost abătută din calea sa, datorită sintem să o readucem la forma sa primitivă, la prototipul său, adresîndu-ne limbii poporane și autorilor vechi, din timpul cînd limba nu-și pierduse încă fizionomia sa firească, națională.

Asta însă nu înseamnă pentru Herder o îngrădire totală față de limbile străine, din care, utilizînd în primul loc ceace ce găsești la tine acasă, poți lua multe lucruri bune și utile pentru perfecționarea bogățiilor proprii. „Voi introduce în tratatele noastre viociunea și libertatea franceză, dîndu-le vigoarea noastră germană... Cit am putea învăța dela Englezi, și cit de puțin am învățat! Harnicilor Germani! Ne lipsește încă un Johnson ger-

mai, care să aibă curajul să facă pentru limba germană, cece a făcut aicea pentru a sa" !

Nici chiar pentru o complectă îngrădire în contra străinismelor nu este Herder. În „Abbt's Torso“, vorbind despre amestecul limbilor, admite, ce e drept, o puritate cit mai strictă a limbii naționale, căci „imi place adevărata expresiune a limbii mele, și plăcerea mea adevărată este să-i pătrund natura sa“, însă cum mult din cultura germană se datorește altor popoare, cuvinte ca *Genie*, *nauv*, etc., precum și o sumă de termeni tehnici, sînt de neînălțurat. În genere trebuie căutat nu mai ca tendința pentru puritatea limbii să nu cadă în pedantism.

La aceleași rezultate ajunge și vorbind în „Beschluss über das Ideal der Sprache“ despre idealul spre care trebuie să tindă limba germană: „Din toate acestea urmează că limba noastră poate fără îndoială învăța cite ceva dela multe altele, în care unele lucruri se pot exprima mai bine decît în limba noastră...; că dela limba grecească poate învăța simplitatea și demnitatea expresiunii, dela cea latină eleganța unui stil mijlociu, dela cea engleză o exuberanță într'un stil scurt, dela cea franceză viciune și dela cea italiană stilul dulce pitoresc. Urmează însă totodată că, în nici un gen literar, nici un geniu nu trebuie să se rușineze de limba sa maternă, nici să se plîngă în contra ei, căci pentru orîșice scriitor distins, gîndirile sînt odraslele cerului, iar cuvintele odraslele pămîntului“.

Rezultă însășit din studiul său asupra limbii, și mai ales trebuie reținut acest lucru, că primul element de care trebuie să ținem samă în crearea unei literaturi naționale, este limba, este perioada de dezvoltare în care se găsește aceasta, cu care va trebui să i se adapteze literatura, dacă e ca literatura să poarte caracterul unei adevărate literaturi naționale. Limbile străine pot fi utilizate pentru a da stilului ceea ce temperamentul nostru nu-i poate da, fie o mai mare simplitate și demnitate, fie o mai mare eleganță, fie o mai mare viciune sau exuberanță. Ceea ce este propriu limbii fiecărui popor, este stadiul său de dezvoltare, care va da literaturii sale acel colorit, acel farmec particular, pe care nici un traducător, nici un imitator nu i-l va putea lua.

În prelucrarea de mai tîrziu a fragmentelor sale, ajunge Herder la concluzii și mai precise în privința limbii naționale. O limbă nu există decît ca limbă vie și prin urmare nu poate exista decît ca limbă națională. Pe aceasta se bazează literatura națională; ba, ce e mai mult, fiecare gen literar, fiecare școală, fiecare autor, își are limba sa proprie. Limba germană, cu toate străinismele care s'au infiltrat în ea, este „o limbă națională originală, specifică, o creațiune sui generis, care, cu toate că are puncte de asemănare cu altele, își are însă prototipul în ea însăși“.

Dacă studiul lui Herder asupra perioadei în care se găsea limba germană în a șaptea decadă a secolului al 18-lea,

cind își publică el fragmentele, s'ar aplica la limba română, am putea constata acelaș lucru îmbucurător pentru noi, că adevărat limba română se găsește în perioada cea mai favorabilă pentru dezvoltarea unei literaturi, în perioada virilă, avind legături adânci cu perioada poetică și un început de trecere la perioada filozofică. Dacă limba noastră nu este atât de bogată în inver-siuni, căroră Herder le dă atita importanță, este în schimb mult mai bogată în icoane și metafore. Regina noastră poetă, Carmen Sylva, a relevat de curind această bogăție neîntrecută a limbii noastre și, deși printre exemplele date s'au putut stre-cura unele greșeli, îi rămîne meritul de a fi indicat un bogat izvor pentru poeți, căci într'adevăr de neprețuit este bogăția poetică a limbii noastre populare, de al cărei geniu trebuie să se lege geniul literaturii noastre naționale.

Odată stabilită singura bază posibilă pentru crearea unei lite-raturi naționale, Herder merge mai departe tratind, în a doua colecțiune de fragmente, despre imitări și imitatori și despre utilizarea literaturilor străine.

În fragmentul „Von den deutsch-orientalischen Dichtern“ dă Herder lovitura de moarte imitărilor și imitatorilor germani, printre care figurau și adevărate talente și căroră le-a lipsit nu-mai un înțelept îndrumător pentru a deveni ceea ce ar fi putut să devie.

„O mare parte din cele mai bune poezii germane, zice Herder, sînt pe jumătate orientale; modelul lor este frumoasa natură a Orientului. Dela Orientali își împrumută poezii germani moravurile și gustul—și creațiunile lor devin astfel originale. Dacă nu ne dau tablouri și plâsmuiri nouă, ne dau cel puțin tablouri și plâsmuiri străine“.

E vorba numai dacă pot fi imitați Orientalii, dacă pot fi egalați în poezie. Herder răspunde negativ, căci:

1. *Frumoasa natură a Orientului nu este aceeaș cu natura Germaniei.* În cîtecele Orientalilor găsim tablouri, copii fidele ale frumoasei lor naturi; dacă poezii germani întrebunțează în imitările lor aceleași tablouri, ei nu descriu natura Germaniei, ci bîlbiesc cîteva cuvinte după original, cuvinte pe care noi abia le putem înțelege pe jumătate. „Minunata carte Iov, de unde își ia toate comorile de frumuseță? Din tablourile, plâsmuirile și subiectele indigene, egiptene! Să mi se explice, cum poate să cînte Leviatanul și Behemotul unul din poezii noștri, care nu cunoaște Egiptul nici măcar din descrieri de călătorii? Cîte imnuri germane n'aș putea cita, în care cele mai mărețe tablouri sînt așa de rău alcătuite, încît formează o minunată, o extraordinară—monstruoasă... „Ș-apoi, dacă cîntăm subiecte occidentale într'un ton luat dela Orientali, se naște un astfel de amestec, ca și cînd Iordanul, Hermonul, Cheruvinul și altele de felul acestora ar sta alături de Rin și de munții Hartz, ca și cînd tigrii orientali s'ar imperechea cu mieii noștri.—Fără îndoială că ne este permis să întrebunțăm comparațiuni ca ace-

tea! Putem împrumuta tablouri pentru a le utiliza potrivitându-le nouă, însă să nu ne dăm cu totul lor și să nu vorbim cu totul în această limbă figurată, simbolică; să nu le amestecăm nepotrivit cu ale noastre; să nu ne lipsim de strălucirea soarelui dela ameză, pentru a gusta licărirea unei lămpi, sau să o ducem pe aceasta și la lumina soarelui¹⁴.

2. *Istoria patriei Orientalilor nu este aceeaș cu a Germanilor.* Sintem în imposibilitate de a cunoaște o mulțime de aluziuni istorice, cuprinse în poeziile lor. „A vrea să le stăpânești cu desăvîrșire, să te apuci să le și descrii—acest lucru îl face numai acela, care nu vede partea ridicolă a unei imități nereușite“... „Să admitem însă, că noi am putea cunoaște totul; oare cîntăm pentru Evrei, care se considerau ca singurul popor al lui Dumnezeu? care au fost animați de cea mai înflăcărată mîndrie națională?“.

3. *Altele sînt prejudeciile naționale ale Orientalilor*, adică concepțiunile lor poetice și mitologice. Concepțiunile poetice izvorăsc din sînul națiunii și se adresează aceleleaș națiuni și aceasta și le recunoaște ca pe ale sale. Mitologia sfîntă a unei națiuni este un izvor nesecat pentru poeții săi, și poeții utilizînd-o, nu fac decît să perfecționeze și să dea o nouă viață povestirilor, care trăesc ca o scumpă moștenire în sufletul fiecărui membru al națiunii. Acestea sînt comori proprii ale națiunii, de unde poeții pot lua fără pericol de a nu fi înțeleși, pe cînd din contră s'ar întimpla cu un poet german, care în loc să caute acasă la el concepțiuni poetice, în loc să utilizeze mitologia sa națională, s'ar adresa Orientalului, uitînd „că gustul popoarelor, și la fiecare popor în parte gustul timpurilor, merge paralel cu modul de gîndire și cu moravurile; că prin urmare pentru a te acomoda gustului poporului tău, trebuie să studiezi iluziile și tradițiunile străbunilor“. Poetul să-și aleagă subiecte vechi naționale, iar dacă nu vrea, atunci „să se acomodeze timpului său, din care lumina filozofiei a alungat umbra sfîntă a poeziei, și să cînte numai pentru rațiune“.

4. *Spiritul religiunii s'a schimbat.* Religiunea lor avea un cuprins și o întindere a sferei sale cu mult mai mare, avea alt scop, mergea alt drum decît religiunea noastră. Ea era amestecată în legislație, în măsuri administrative și în ceremonii; ea inspira deopotrivă pe profeți, pe poeți și pe judecători. Astfel se explică de ce toate poeziile lor erau sfinte.—Religiunea noastră însă este cu totul separată de puterea administrativă și de cea judecătorească; ea nu mai e teocratică și spiritul ei profetic a amuțit. Scopul religiunii lor era să țină în frîu un popor sălbatec, incult și poezia era cel mai bun mijloc de a vorbi sufletelor spre a le îmblîzi. Cîntece, care cîntau fericirea și nefericirea din lumina aceasta răsunau prin munți și văi. Cea mai mare parte a psalmilor se ocupă de starea poporului din timpul acela, și numai transportîndu-ne în timpurile acelea, putem să le esplicăm înămîntatea lor religioasă

Religiunea noastră este spirituală și urmărește fericirea eternă. Și însfârșit religiunea lor este un produs al exaltării simțurilor și al imaginațiunii, iar a noastră o soră a rațiunii și a bunătații morale.

5. *Intreaga sferă poetică a Germanilor este alta decît sfera poetică a Orientalilor.* Evreii au trăit într'o simplitate sălbatecă, un bun și priincios cîmp pentru poeți, care au știut să facă uz cu prisosință de această împrejurare favorabilă poeziei. Germanii trăesc în împrejurări cu totul diferite și acestor împrejurări au să se conformeze poeții lor, pe acestea au să le utilizeze, dacă e vorba să nu creeze, să nu cultive plante exotice, dacă e vorba să producă opere, care să se adreseze poporului german în chipuri și icoane înțelese de el.

6. *Poezia foarte mult depinde de calitățile limbii, și cum altele au fost calitățile limbii Orientalilor care se găsea în epoca poetică, și altele sînt calitățile limbii germane din epoca prozei frumoase, nu mai rămîne îndoială că diferența dintre poezia orientală și cea germană începe dela însăși baza lor.*

Astfel stînd lucrurile, fiindcă adevărată frumoasa natură a Orientului nu este aceeaș cu natura Germaniei, fiindcă istoria trecutului celor două popoare este diferită, fiindcă diferite sînt concepțiunile lor poetice și mitologice, fiindcă s'a schimbat și spiritul religiunii, fiindcă sfera poeziei celor două popoare este diferită și, însfârșit, fiindcă diferite sînt calitățile limbii lor, este de sine înțeles că roadele imitărilor poeziei orientale nu pot fi bune și că astfel de imități trebuiesc înlăturate cu desăvîrșire. Astfel de imități nu pot da decît o literatură care să nu fie nici orientală, nici germană, să nu fie înțeleasă nici de Orientali nici de Germani, o măreață—monstruoșitate.

Aceasta însă nu însemnează că trebuie să renunțăm la cunoașterea, la studierea și utilizarea poeziei orientale, de unde se pot trage atîtea foloase, alîtea învățăminte pentru poezia germană. Călea însă pentru a ajunge la aceasta nu este și nu poate fi imitarea, ci *traducerea*, cu condițiune însă ca ea să fie făcută de un traducător așa cum îl înțelege Herder,—filozof, poet și filolog în acelaș timp. În acest caz, traducerea va fi un model de imitare,—dacă se mai poate numi imitare,—și va fi și va rămîne operă originală. În fruntea unei astfel de traduceri ar trebui să cetim cuvintele explicative: „Traducere poetică a poeziilor orientale, explicate și comentate din punct de vedere al țării, al istoriei, al aspirațiunilor, al religiunii, al împrejurărilor și moravurilor, precum și al limbii națiunii lor, și răsădite în spiritul timpului nostru, al modului nostru de a gîndi și în spiritul limbii noastre“.

Dacă o astfel de traducere nu va fi în stare să creeze genii noi, va fi cel puțin în stare să le arăte calea pe care au să meargă. Ceeace au făcut poeții orientali în mijlocul poporului lor și pentru poporul lor, să facă și alții la ei acasă. O astfel de traducere „are să-i prindă, are să-i oprească,

are să-i tragă înapoi și va spune fiecăruia : «Uită-te aci ai natura și istoria ta, idoli și lumea ta, modul tău de a gândi și limba ta : *nach diesem bilde dich, um der Nachahmer deiner selbst zu werden.* — Și dacă vrei să utilizezi comorile uneia dintre cele mai alese națiuni, uite aci ! Eu mă silesc să-ți fac cunoscută arta cu care s'au priceput ei să și prefacă istoria și religiunea în poezie : *raube ihnen nicht das Erfundene, sondern die Kunst zu erfinden, zu erdichten und einzukleiden !* » Cuvinte de cea mai mare însemnătate ! Cuvinte pe care ar trebui să și le graveze adînc în sufletul lor, toți aceia cari își iau sarcina grea și plină de răspundere de a îndruma literatura națională, precum și ori și ce poet, care vrea să însemneze ceva în literatura țării sale ! Din literaturile străine să ne însușim numai spiritul, care a făcut din acele literaturi, literaturi mari ; *să învățăm a ne imita pe noi înșine*, uitîndu-ne în jurul nostru, uitîndu-ne la trecutul nostru ; din literaturile străine să nu ne luăm subiectele, ci numai *arta de a găsi subiectele la noi acasă, arta de a crea și de a da creațiunii noastre forma potrivită timpului, spiritului și temperamentului nostru*, întocmai după cum au făcut alte națiuni, dînd în chipul acesta literaturii lor «nota specifică a geniului lor.»

În fragmentul «Von der griechischen Literatur in Deutschland», găsim aceleași puncte de vedere, susținute în judecarea imitatorilor literaturii grecești. Și aci face aceleași deosebiri între mediul în care s'a născut o parte — și anume ce mai frumoasă — a literaturii grecești, și între mediul din care trebuie să iasă literatura națională germană. Prin urmare și concluzia acestor cercetări este, ca Germanul să caute să ajungă «*der Nachahmer seiner selbst*» — imitatorul seu propriu — și dela Greci să ia numai arta de a găsi subiecte din natura și trecutul german, arta de a vrea și de a da creațiunilor naționale, forma potrivită spiritului timpului și temperamentului german, «*die Kunst zu erfinden, zu erdichten und einzukleiden*», fiindcă aceleași canze împiedecă imitarea poezilor și a artei grecești, care fac imposibilă imitarea poezilor orientali. Mijloacele pe care le recomandă și aci pentru a trage foloase reale pentru literatura germană, din atît de superioara literatură greacă, sînt : studiul aprofundat al Grecilor, al tuturor împrejurărilor în care s'a dezvoltat literatura lor, precum și traduceri bune, făcute de un traducător poet, filosof și filolog. «Unde este un înger protector al literaturii grecești în Germania, care, în fruntea tuturor, să ne arăte cum trebuie studiați Grecii în Germania?».

La aceleași rezultate, la care a ajuns în studiile sale asupra folosului ce-l putem trage din limbile și literaturile străine pentru limba și literatura noastră națională, ajunge și în studiul său asupra utilizării mitologiei vechi.

În fragmentul din a treia colecțiune, intitulat : «*Vom neu-eren Gebrauch der Mythologie*», ne arată Herder, cum mitologia celor vechi este creațiunea lor cea mai înaltă. Cu o deosebită putere creatoare au poetizat ei oameni ca toți oamenii,

evenimente firești, istoria lor și natura înconjurătoare. Aici mitologia este o creațiune a lor proprie, pe care nime nu li-o poate lua, este fructul imaginațiunii lor și al credințelor lor naționale. Dacă ne-am încumeta să o transplantăm, să o luăm de-agata spre a împodobi cu ea creațiunile noastre poetice, am ajunge la acelaș rezultat ca și cu imitățile, la o minunată, extraordinară—monstruoasă.

Și cu toate acestea trebuie să căutăm să cunoaștem și mitologia celor vechi cit mai bine, după cum ne-a sfătuit să aprofundăm limbile și literaturile străine. Și aci însă numai cu scopul de a lua dela ei modul, arta de a poetiza oamenii noștri, evenimentele firești ale țării noastre, istoria și natura noastră, să ne formăm după cum s'au format ei pentru a deveni imitatorii noștri proprii, căci «Dumnezeule!, exclamă Herder, toate acestea le am eu în țara mea, în istoria țării mele; în jurul meu se găsește tot materialul pentru acest edificiu poetic; un lucru însă lipsește: spiritul poetic. Trebuie să vă admirăm pe voi, popoare antice, și rușinați să lăsăm ochii în jos; voi ați dat unor nimicuri o minunată strălucire, iar noi lăsăm totul în jurul nostru gol, pustiu și trist, pentru a vă jăfui pe voi și pentru a utiliza mizerabil ceea ce am furat dela voi»... «Și de oarece avem în jurul nostru o lume întreagă de descoperiri, voi, poetilor dintre noi, gustați din acea suculentă miere a celor vechi, pentru a vă înzdrăveni ochii spre a putea zări pe pământul nostru numeroasele urme de poezie.—Învățați dela ei arta de a putea ciștiga în sfera voastră diferită, o comoară la fel de tablouri poetice»... «În loc de a căuta alegorii la cei vechi, adese și unde nici nu sint, învățați dela ei arta de a crea alegorii, învățați dela filosoficul Homer și dela poeticul Plato». Scurt și cuprinzător! Să studiem mitologia celor vechi ca euristica poetică, ca artă de a descoperi poezia la noi, «pentru a ajunge să fim noi înșine descoperitori».

Fiecare popor mai are însă la el acasă o altă comoară, tot atit de prețioasă pentru limba națională, cit și pentru literatura națională: *poezia poporană*. Această poezie este o avere comună a poporului, a crescut și s'a dezvoltat cu el, cu limba și cu moravurile sale. În ea vom găsi deci arta națională, neinfluențată de străini; în ea vom găsi oglindit sufletul poporului nostru, în ea natura sa, în ea geniul limbii sale, în ea geniul literaturii sale. Numai legind literatura noastră de literatura poporană, literatura noastră va putea fi un produs al nostru, va fi și va rămâne o plantă indigenă, a cărei dezvoltare liberă pe pământ propriu, va putea fi admirată și de cunosători străini, ale cărei frumuseți și calități vor fi sala cultivatorilor, sala națională. Și dacă se găsește cite unul, care desprețuește poezia poporului său și pentru care limba, tonul și cuprinsul poeziilor poporane nu sint nimica, «acela dovedește, că este atit de amețit de nimicurile unei maimuțării străine, încit nu poate aprecia, nu poate vedea tocmai ceea ce formează trupul și sufletul națiunii sale».

Acestea sînt sfaturile pe care le dădea, învățămintele pe carele predica preotul Herder compatrioților săi în timpul cînd aceștia își căutau drumul spre a-și crea o literatură națională. Compatrioții săi l'au ascultat, și dacă literatura germană a ajuns să fie o literatură strîns legată de poporul din mijlocul căruia a eșit, și înțaleasă și atît de gustată de poporul pentru care a fost creată, dacă ea este expresiunea spiritului limbii germane și a întregului popor german, aceasta se datorește în cea mai mare parte lui Herder.

Mutatis mutandis, sfaturile și învățămintele lui Herder ar putea fi și pentru noi tot atît de prețioase și de utile, pe cît de prețioase și de utile au fost ele pentru Germani. Să tragem din acestea pentru limba și literatura noastră toate concluziunile, pe care le-a tras el pentru limba și literatura germană, fără să scăpăm nici un moment din vedere condițiunile noastre particulare de dezvoltare, și vom putea crea o literatură, „care să poată contribui cu ceva la cultura universală, dîndu-i nota specifică a geniului nostru, pentru ca astfel să ne putem justifica dreptul la existență distinctă în sinul popoarelor civilizate». Avem la noi acasă tot ce se cere pentru a ne crea o limbă și o literatură națională. Să plecăm dela principiul că geniul limbii noastre este și geniul literaturii noastre. Dacă limba noastră sub influențe străine își va fi pierdut ceva din fizionomia ei primitivă, lucrul se poate îndrepta, adresîndu-ne autorului ei firesc, poporului. Este imposibil să imităm literaturile străine, căci alta este natura noastră, alta istoria trecutului nostru, altele concepțiunile poetice și mitologice ale poporului român, altul spiritul religiunii noastre, alta sfera poeziei noastre și în sfîrșit altele calitățile limbii noastre. Dacă nu vom ținea samă de toate acestea, vom crea o literatură care va fi o minunată, o măreață—monstruozitate, ridicolă în ochii acelor pe care i-am imitat, și neînțeleasă de aceia pentru care am creat-o. Din literaturile străine, pe care să le studiem cu tot aparatul necesar și cu tot dinadinsul, dacă nu se poate să le avem traduse de traducători, care să fie în acelaș timp poeți, filosofi și filologi, să nu luăm decît ceea ce temperamentul nostru nu poate da literaturii noastre, să luăm însă arta de a ne crea o literatură, arta cu care ș-au creat ei literaturi naționale,—ceea ce această revistă a exprimat, în acelaș cuvînt «Cătră Cetitori» cînd a susținut necesitatea *asimilării* (și nu *a imitării*) culturii străine.

Simion C. Mindrescu.